

Informatieblad Houtkachels, open haarden en gezondheid

Een houtkachel of open haard brengt sfeer in huis. Nadeel is dat een houtkachel of open haard veel meer verontreiniging verspreidt dan een ander soort verwarming. In huis komen door het stoken meer schadelijke stoffen in de lucht. Ook buitenshuis kunnen de schadelijke stoffen in de lucht blijven hangen, vooral bij windstil en mistig weer, en tot hinder en gezondheidsklachten leiden bij omwonenden.

De uitstoot van houtkachels

Bij houtverbranding in kachels en haarden komen veel verschillende stoffen vrij, zoals fijn stof, koolmonoxide, vluchtige organische stoffen (VOS) en polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK). Een deel van de rook van de houtkachel of haard komt direct in de woning van de stoker terecht. Het grootste deel wordt echter via de schoorsteen in de leefomgeving uitgestoten. De hoeveelheid verontreiniging in de binnenlucht hangt onder andere af van het type houtkachel. Een gesloten model verspreidt minder verbrandingsgassen in de woning dan een model met openingen of een open haard. Verder hangt de verontreiniging van het binnenmilieu af van de trek in de schoorsteen. Het smoren van de luchttoevoer naar de kachel, het stoken van nat hout of het te dicht tegen elkaar stapelen van het hout kan leiden tot onvolledige verbranding en de vorming van rook. Daarnaast bestaan er veiligheidsrisico's voor schoorsteenbranden en koolmonoxidevergiftiging. Bij onvolledige verbranding komt er bovendien minder warmte vrij dan bij volledige verbranding.

Houtrook en gezondheid

Ook als de houtrook onzichtbaar maar wel ruikbaar is, bevat de lucht veel gevaarlijke stoffen. Het gezondheidsrisico hangt af van de hoeveelheid rook die u inademt.

Lucht met houtrook is ongezond als de hoeveelheid schadelijke stoffen prikkelend is voor ogen, neus en keel. Het risico neemt toe als dit vaak gebeurt. Dit kan het geval zijn bij de stokers zelf en bij omwonenden. Als mensen vaak worden blootgesteld kunnen ze klachten (of een toename van klachten) krijgen van de luchtwegen: droge hoest, slijm opgeven, benauwd gevoel of piepende ademhaling. Vooral mensen met astma of andere longaandoeningen kunnen al last hebben van weinig rook. Maar ook geïrriteerde ogen of hoofdpijn kunnen optreden, of problemen met de bloedvaten, bijvoorbeeld van het hart of de hersenen. De kans op dergelijke gevolgen hangt nauwelijks af van wat er gestookt wordt. Ook schoon hout produceert rook die klachten kan veroorzaken. Schone rook bestaat niet.

Onderzoek heeft aangetoond dat kinderen in huizen waarin dagelijks hout wordt gestookt vaker verkouden zijn en vaker luchtwegklachten hebben, zoals astma en bronchitis. Binnenshuis zijn hoge gehalten van stoffen zoals PAK's gemeten. Dit is een groep van teerachtige stoffen die ontstaan bij onvolledige verbranding. Sommige PAK's zijn kankerverwekkend.

Als de houtrook niet prikkelend is maar wel naar rook ruikt, dan kan dat hinderlijk zijn. De mate van hinder hangt mede af van wat je vindt van de geur. Sommige mensen vinden het aangenaam als ze houtrook ruiken. Regelmatig veel hinderlijke geur is een vorm van overlast. Dit kan gepaard gaan met ongewenste stress. Houtkachels zijn een belangrijke oorzaak van geuroverlast in Nederland. De hinder treedt vooral op bij mensen in een buurt waar regelmatig hout wordt gestookt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er in het stookseizoen regelmatig melding wordt gedaan bij de GGD'en van overlast (en/of gezondheidsklachten) als gevolg van houtverbranding. Naast overlast door geurhinder kan er ook sprake zijn van overlast door neerslag van roetdeeltjes en verspreiding van vonken.

Ventileren voor uw gezondheid

Tijdens het verbrandingsproces is een constante aanvoer van zuurstof noodzakelijk. Door een raam open te zetten komt er verse lucht in huis en worden vervuilende stoffen afgevoerd. Wanneer hout stoken in huis wordt gecombineerd met een mechanisch luchtafzuigsysteem ontstaat er risico op onderdruk in de ruimte. Hierdoor kunnen verbrandingsgassen en rook via de schoorsteen de ruimte in gezogen worden. De vervuiling van de binnenlucht kan dan juist toenemen.

Wat kunt u zelf doen om hinder voor anderen tegen te gaan?

Gebruikt u zelf een houtkachel of open haard, of bent u van plan er één aan te schaffen, dan zijn er enkele voorzorgsmaatregelen om hinder voor anderen zoveel mogelijk tegen te gaan;

- Gebruik de houtkachel niet als hoofdverwarming.
- Kies een toestel met de juiste capaciteit voor de ruimte die u wilt verwarmen.
- Als de capaciteit te groot is voor de ruimte zal het binnen zo warm worden dat mensen geneigd zijn om de luchttoevoer te minderen. Dit heet 'smoren'. Door het smoren ontstaan extra veel schadelijke stoffen door onvolledige verbranding. Het is daarom beter om een kleinere kachel te plaatsen, of minder hout te gebruiken.
- Laat het stooktoestel installeren door een erkend installateur en zorg dat de schoorsteen en het rookkanaal goed zijn afgestemd op de kachel.
- Zorg voor volledige luchttoevoer.
- Zet de uitlaatklep naar de schoorsteen volledig open als u begint met stoken. Goede houtkachels zijn voorzien van regelbare kleppen, waarmee de luchttoevoer kan worden geregeld. Zet ook deze kleppen volledig open tijdens het stoken. Als het vuur te heet wordt, voeg dan minder brandstof toe. Verminder dan niet de luchttoevoer. Deze omstandigheden zijn met een open haard niet te realiseren.
- Ventileer uw huis goed tijdens het stoken.
- Zet roosters open of een raam op een kier. Dit voert zuurstof aan voor een goede verbranding. En het verbetert de afvoer van binnenlucht die tijdens het stoken altijd schadelijke stoffen, zoals koolmonoxide, bevat.
- Laat regelmatig (minstens 1 keer per jaar) uw schoorsteen reinigen door een erkend schoorsteenveger.
- Controleer regelmatig of u goed stoekt.
- U kunt eenvoudig zelf controleren of u goed stoekt. Loop even naar buiten om de kleur van de rook uit uw schoorsteen te controleren. Kleurloze rook wijst op een goede verbranding. Gekleurde rook duidt er op dat de verbranding slecht is. De vlam in de houtkachel moet heldergeel zijn en niet onrustig flakkeren. Een oranje, onregelmatige vlam duidt op een onvolledige verbranding. Verbeter bij donkere rook of oranje vlammen de luchttoevoer.
- Stook niet bij windstil en mistig weer.

De rook blijft dan om het huis hangen en veroorzaakt extra hinder. Een windkracht van minder dan 2 op de schaal van Beaufort wordt beschouwd als windstil weer.

Stook alleen gedroogd en onbehandeld hout

- Alleen gekloofd hout, dat minimaal twee jaar buiten onder een afdak te drogen heeft gelegen en niet te dik is (maximaal 7 cm), is geschikt voor uw open haard of houtkachel. U herkent droog hout aan scheuren en loszittende schors.
- Het vochtpercentage moet kleiner dan 20% zijn en hiervoor zijn eenvoudige meters in de handel. Het stoken van nat hout zorgt voor onvolledige verbranding. Bovendien geeft nat hout veel minder warmte af en leidt het stoken van nat hout eerder tot roetaanslag en schoorsteenbranden. Stook geen hout dat geverfd, gebeitst of geïmpregneerd is. Het verbranden van afval is in Nederland wettelijk verboden. Hiertoe behoren materialen zoals sloophout, multiplex en spaanplaat, plastic, papier, karton en textiel. Bij verbranding van dit soort materialen kunnen (zeer) schadelijke stoffen vrijkomen, zoals chloorverbindingen, PAK's en zware metalen.
- Maak een houtvuur aan met aanmaakblokjes en kleine houtjes
- Het vuur aanmaken met brandbare vloeistoffen (bijvoorbeeld spiritus) is uit den boze. Een goede methode is om te beginnen met dik hout op de as, daarop losse houtjes en aanmaakblokjes en dit aan te steken. Stapel het hout losjes, zodat de lucht er goed bij kan.
- Als uw buurtgenoten toch hinder of gezondheidsklachten hebben, overleg dan op welke momenten zij geen last hebben van het stoken
- Als bovenstaande advies niet helpt, kunt u misschien overwegen uw schoorsteen te (laten) verhogen.

Wat kunt u doen als u stookhinder ervaart?

Hinder door houtkachels komt vaak door slecht stookgedrag. Heeft u last van een open haard of houtkachel die in de omgeving gestookt wordt, ga dan eerst in overleg met de stoker of schakel buurtbemiddeling in. Buurtbemiddeling is in veel Nederlandse gemeenten aanwezig. Vaak kan de overlast op eenvoudige wijze worden verholpen. Soms zijn grotere ingrepen noodzakelijk, bijvoorbeeld het verhogen van de schoorsteen of het rookkanaal aanpassen. Als u er samen niet uitkomt, kunt u contact zoeken met uw gemeente, afdeling Bouw- en Woningtoezicht. Op basis van wet- en regelgeving kan de gemeente optreden in extreme situaties met voldoende bewijslast. Over het algemeen zal de gemeente rekening houden met de belangen van zowel de stoker als de klager. Mocht dit geen oplossing bieden, dan kunt u - als laatste mogelijkheid - ook naar de rechter stappen.

Rol GGD

Voor meer informatie over verontreiniging van houtkachels, open haarden en gezondheid, kunt u contact opnemen met team Milieu en Gezondheid. Wanneer u overlast ervaart door houtkachels of open haarden kan de GGD met u mee denken over een mogelijke aanpak van het probleem. De GGD voert geen metingen uit en kan geen maatregelen afdwingen.